

Közösségi háló a kutatási adatokért

IX. Magyar Nyílt Tudományos Fórum Adatgazdász közösségek alakulása

Egyed-Gergely Júlia – Farkas Henrietta
HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont
HUN-REN Wigner Fizikai Kutatóközpont
HUN-REN Adatrepozitórium Platform
2024.04.17.

Közösségi háló a kutatási adatokért

Az előadás témái

- HUN-REN TK KDK
- HUN-REN ARP
- ARP igényfelmérés
- ARP Nagykövet Program
- Adatgazdász feladatok, minipilot
- Kutatói visszajelzések
- Adatgazdász-hálózat

A HUN-REN egyik első „adatgazdászai” – a TK KDK munkája

TK KDK Repozitórium

Küldetés: a TK négy intézetében (Jogtudományi Intézet, Kisebbségkutató Intézet, Politikatudományi Intézet, Szociológiai Intézet) zajló kutatások anyagainak archiválása és elérhetővé tétele

Honlap: <https://kdk.tk.hu/>

Repozitórium: <https://openarchive.tk.mta.hu/>

A 20. század hangja
Archívum és Kutatóműhely
1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.

20. Század Hangja Archívum és Kutatóműhely

Küldetés: a hazai kvalitatív társadalomkutatások örökségének gyűjtése, az elmúlt 60 évben készült, szociológiatörténetileg is meghatározó kutatási anyagok őrzése

Honlap: <https://20szazadhangja.tk.hun-ren.hu/>

Repozitórium: <https://voices.tk.mta.hu/>

A TK KDK feladatai

- gyűjteménygondozás
- adatkezelési tanácsadás (összekötő kapocs szerep)
- projektek
- tudományos tevékenység

A HUN-REN egyik első „adatgazdászai” – a TK KDK munkája

A TK KDK munkája 2013-2024

2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024

- Első tételek a KDK-ban
- 100% gyűjteménygondozás

- DOI-szerződés, minősítés
- 100% gyűjteménygondozás
- Első adatkezelési pilot projekt
- 96% gyűjteménygondozás
- 4% adatkezelési tanácsadás

- Kutatásiadat-kezelési terv
- 85% gyűjteménygondozás
- 15% adatkezelési tanácsadás
- 5% tudományos tevékenység
- KDK mint önálló egység
- 80% gyűjteménygondozás
- 15% adatkezelési tanácsadás
- 5% tudományos tevékenység

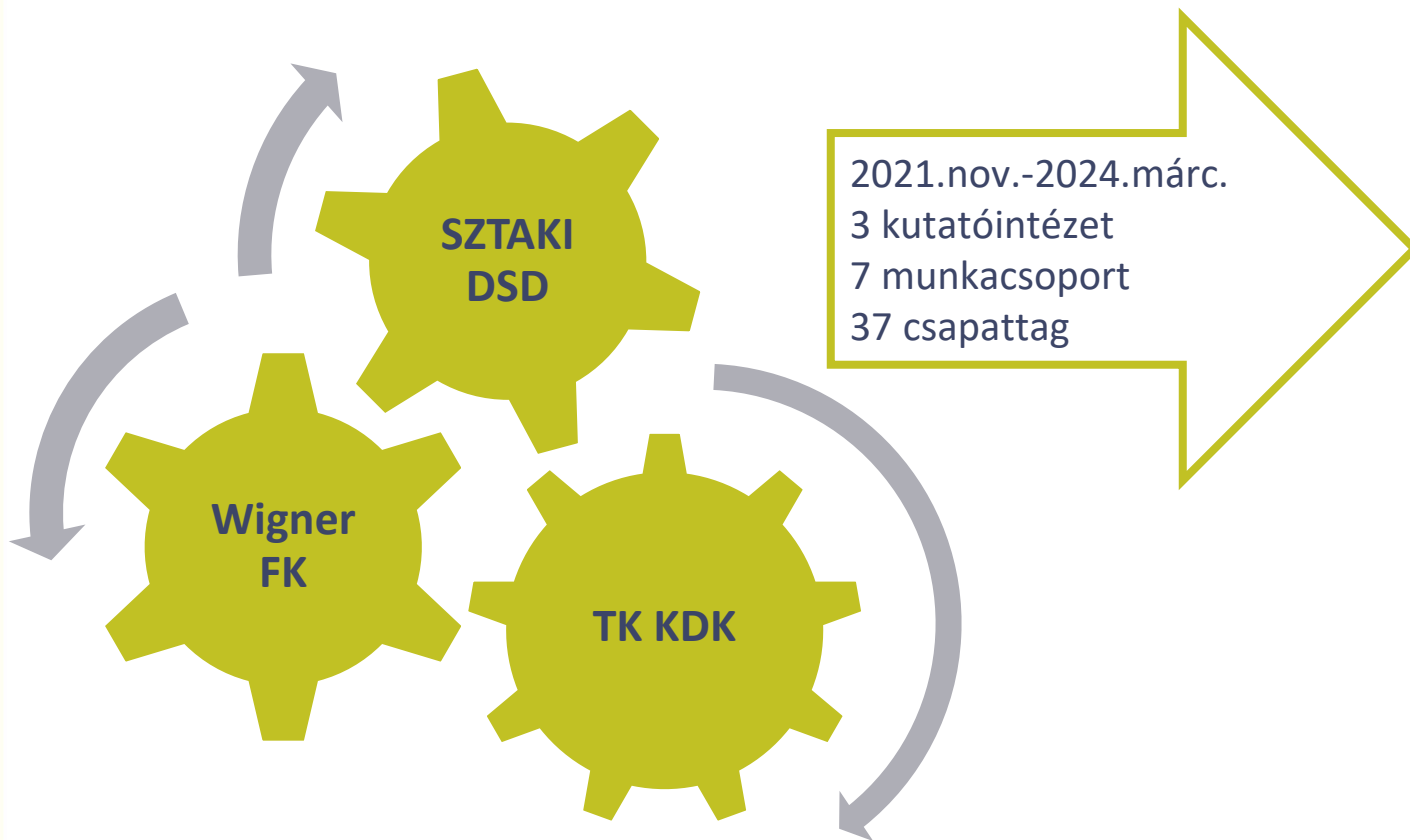
- ELKH-HRDA pilot projekt
- 45% gyűjteménygondozás
- 25% adatkezelési tanácsadás
- 20% projektek
- 10% tudományos tevékenység
- 20. Század Hangja

- ARP, Etikai bizottság-KDK
- 45% gyűjteménygondozás
- 25% adatkezelési tanácsadás
- 20% projektek
- 10% tudományos tevékenység

- ARP, főig. utasítás / teljesítményértékelés
- 45% gyűjteménygondozás
- 25% adatkezelési tanácsadás
- 20% projektek
- 10% tudományos tevékenység
- 10% tudományos tevékenység
- 10% tudományos tevékenység

- ARP, főig. utasítás / teljesítményértékelés
- 45% gyűjteménygondozás
- 25% adatkezelési tanácsadás
- 20% projektek
- 10% tudományos tevékenység
- 10% tudományos tevékenység
- 10% tudományos tevékenység

Elindul a HUN-REN Adatrepozitórium Platform <https://researchdata.hu>

Infrastruktúra-
szolgáltatás

Kultúrateremtés,
ismeretterjesztés

Közösségépítés,
láthatóságnövelés

Ajánlások,
szabványok

Kutatás-
hasznosulás

Nemzetközi
kezdeményezések

Az ARP igényfelmérés egyes tapasztalatai

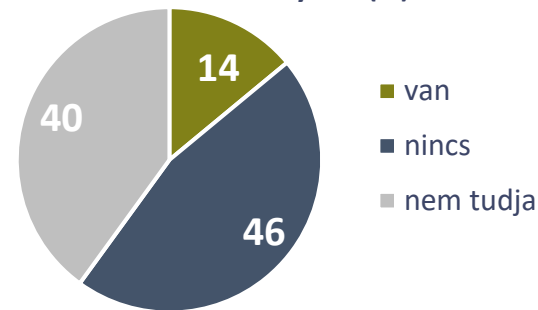
- 2022
- kérdőíves és interjúfelmérés
- kutatói igények
- közel 200 HUN-REN kutató vagy kutatástámogató
- aktivizálható közösség

Problémák

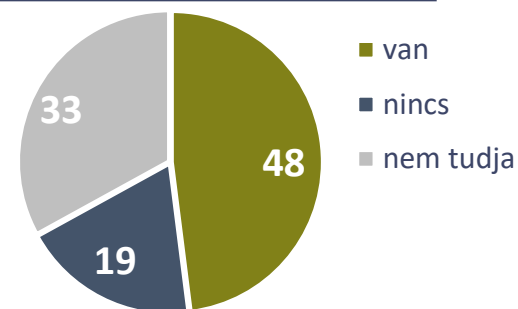
- Igény infrastruktúra-fejlesztésre
 - Adatok tárolása, archiválása – teljesen megoldott: 54% és 40%
- Bizonytalanság: tulajdonjogok, szenzitív adatok, etikai kérdések
- Tudáshiány: metaadat, licenszek...
 - Ismer repozitóriumot: 44%
 - Email-es adatmegosztás 47%
- Igény képzésre
- Igény ajánlásokra, szabályozásokra
 - Adattárolás/megőrzés, megosztás – kutató dönt: 66% és 68%

Helyzetjelentés

Személy, szerepkör az adatok archiválására az intézményben (%)

Adatkezelésben, adatarchiválásban támogatást nyújtó munkatárs (%)

Megoldások, javaslatok

- Kutatók bevonása már az előkészületekbe
- Ismeretterjesztés, oktatás
 - Kincs, ami van, ARP bemutatók
 - Honlap
- Dedikált személyzet
 - ARP Nagykövet Program
 - Intézményi kapcsolattartók
 - ARP szakértők rendelkezésre állása
 - Intézményi adatgazdászok
- Ösztönzők bevezetése
 - Teljesítményértékelés, anyagi

Az ARP Nagykövet Program rövid bemutatása

Paraméterek:

- 2023. május 02 - november 30.
- 6 intézmény – 6+1 nagykövet
- 6 kutató, 1 könyvtárvezető
- 7 találkozó, 12 előadás

A Nagykövet Program elemei:

- Szakmai képzés
- Havi feladatok
- Egyéni mentorálás

Szakmai képzés:

1. Ismerkedés, az ARP bemutatása
2. Bevezetés az Open Science világába
3. A Concorda (ARP) felépítése, kutatásiadat-kezelés, metaadatok
4. Concorda (ARP) a gyakorlatban, adatok előkészítése, feltöltése
5. Javaslatok disszemináláshoz
6. ARP-használat, ARP bétatesztelés
7. Összegzés, tapasztalatok, javaslatok

Fiáth Richárd

Hatvani István

Horváth Friderika
Szederkényi Róbert

Scheibner Tamás

Szakál Anna

Vass Johanna

Az ARP Nagykövet Program rövid bemutatása

Célok:

- ARP szolgáltatások megismerése
- Korszerű kutatásiadat-kezelés megismerése
- Kiválasztott kutatások kutatási adatainak elhelyezése az ARP-ban
- Tanultak továbbadása, disszeminálás
- Saját kutatóközösségek gyakorlati támogatása

- Kapcsolattartás a kiválasztott kutatókkal, kutatócsoportokkal
- Adatkezelési támogatás a kiválasztott kutatócsoportoknak
- Adatkezelési terv a kiválasztott kutatási projektekhez
- Kutatási adatok kiválasztásának és előkészítésének támogatása az ARP-ban való elhelyezéshez
- Kutatási adatok elhelyezésének támogatása az ARP-ban
- Kutatási adatok metaadatulása az ARP-ban

- Előadások, bemutatók (kutatócsoport, intézmény, egyetem, tudományterület)
- Kutatásiadat-kezelés támogatása
- ARP használat támogatása
- Rendelkezésre állás a saját intézményben

Eredmények:

- 15 előadás ● 3 kerekasztal-beszélgetés ● 5 egyetemi előadás ● 2 honlapmegjelenés ● 3 publikáció ● számos egyéni konzultáció
- 10 új adatcsomag ● 22 folyamatban lévő adatcsomag

Az ARP Nagykövet Program II/2024

Paraméterek:

- 2024. április 02 - november 30.
- 6 intézmény – 7 nagykövet
- 5 kutató, 1 intézeti mérnök, 1 kutatástámogató

A Nagykövet Program elemei:

- Szakmai képzés
- Havi feladatok
- Egyéni mentorálás

Nagykövetek:

- **Balla Gyula - HUN-REN Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet**
- **Barancsuk Lilla - HUN-REN Energiatudományi Kutatóközpont**
- **Fellegi Zsófia - HUN-REN BTK Irodalomtudományi Intézet**
- **Karácsony Orsolya - HUN-REN Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet**
- **Krassován Krisztina - HUN-REN Balatoni Limnológiai Kutatóintézet**
- **Makai Szabolcs - HUN-REN Agrártudományi Kutatóközpont**
- **Szabó Bálint - HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet**

Szakmai képzés:

- Hasonló lesz a tavalyi Nagykövet Programhoz, kiegészítve új témákkal, melyek felmerültek az előző program visszajelzései során
- Az idei program 1 hónappal hosszabb lesz, mint a tavalyi
- Már két alkalom lezajlott/folyamatban van:
 1. Ismerkedés, az ARP bemutatása
 2. Bevezetés az Open Science világába (hamarosan), kutatásiadat-kezelési terv

Egy adatgazdász útja

Az adatgazdász feladatkörei

Adatkezelés és tárolás

- Adatkezelési szokás felmérése
- Adatkezelési stratégia kidolgozása
- Oktatások, segédanyagok készítése

Adatbiztonság és adatvédelem

- Jogosultságok kezelése
- Biztonsági mentések és visszaállítási folyamatok
- Felhasználói oktatás és tudatosság növelése

Adatkezelési irányelvek betartása

- Iránymutatások kidolgozása (ARP Portálon)
- Képzés és tudatosság növelése
- Támogatás és tanácsadás

Adatminőség és adattisztítás

- Adatellenőrzés
- Adat átalakítás és normalizálás
- Adattisztítás
- Adatforrások integrációja

Adatelérhetőség és –megosztás

- Adatmegosztási irányelvek kidolgozása
- Adatmegosztási folyamatok támogatása
 - ismeretek terjesztése
- Hozzáférési jogosultságok kezelése
- Adatmegosztásra vonatkozó politikák és szabályok betartása

Wigner FK kutatási adatok archiválása

Paraméterek:

- 2023. május 15 - október 31.
- 9 kutató, 7 különböző osztályból, 8 kutatócsoportból

A mentorprogram elemei:

- Egyéni mentorálás
- Részfeladatok
- Oktatások, segédanyagok

Eredmények:

- 11 adatcsomag keletkezett
- Fejlesztési javaslatok

A mentorprogram menete:

- Adatkezelési szokások felmérése
- Kapcsolattartás a kiválasztott kutatókkal, kutatócsoportokkal
- Az adatrepozitálási folyamat végigkísérése, támogatása
 - Részfeladatok és visszacsatolás
- Kutatási adatok metaadatolása az ARP-ban
- Oktatások, segédanyagok, útmutatók
- Visszajelzések, tapasztalatok

Kutatókkal történő együttműködés

Célok:

- Open Science-el való ismerkedés
- Adatrepozitórium funkcióinak és működésének bemutatása
- Mappastruktúrák kialakítása, névkonvenciók használata
- Metaadatolási sztenderdek
- Kutatási adatok archiválása

Nehézségek:

- Adatok összegyűjtése (adatcsomagok különböző tárhelyeken, strukturálatlan, beazonosíthatatlan)
- Adatok összehangolása
- Időigényes feladat
- Mappastruktúra kialakítása
- Licencek megértése

Eredmények:

- Adatcsomagok feltöltése az elsajátított ismeretek alapján
- Kutatásiadat-kezelés megismerése
- Tudatos adatrepozitálás terjesztése
- Saját kutatóközösségek gyakorlati támogatása

Kutatói visszajelzések I.

„Összefoglalva, a CONCORDA rendszerének és a FAIR alapelveinek megismerését, illetve a kutatócsoport által előállított tudományos eredmények reponizálásához szükséges adatok és metaadatok feltárását hasznos tudásként sajátítottam el. Ennek a tudásnak a birtokában a későbbiekben elő tudom segíteni a csoport további munkáiból származó eredmények átgondoltabb strukturálását, illetve terjeszteni tudom az adatreponizálás és a FAIR alapelvei betartásának fontosságát.”

„Farkas Hilda Henrietta segítségével betekintést nyerhettünk a HUN-REN által javasolt és kialakításra került CONCORDA rendszerben történő kutatási adat archiválás elveibe és menetébe. Az előzetes ismertetőik után Henrietta folyamatos online támogatást nyújtott és lehetőséget biztosított személyes konzultációkra, oktatásokra. Mindezek igen hasznosnak bizonyultak a adatarchiválás menetének elsajátításában.”

„Összességében pozitív tapasztalatom lett a reponizáriummal kapcsolatban, használata logikus és (az eddig általam használt szinten) átlátható volt. Henrietta ügyesen és készségesen segítette a munkát. Rövidesen várhatóan több adatcsomagot is archiválunk/publikálunk, pár régebbi és friss eredményről.”

„A projekt során Farkas Hilda Henrietta intézeti adatgazdász segítségével megismerkedtem az adatarchiválás alapjaival és irányelveivel, illetve a HUN-REN CONCORDA adatreponizárium használatával.”

Kutatói visszajelzések II.

„Előzetes várakozásaimmal szemben („feltöltjük, metadatokat adunk hozzá és kész” „séma”) elsőre kissé meglepett a személyes konzultáción javasolt haladási útvonal (mappastruktúra, metaadatok, adattípusok definiálása, majd ezek alapján adatok feltöltése), ám ezen az úton járva tervezni lehetett a szükséges adatok összegyűjtését, valamint maga a feltöltés folyamata jóval egyszerűbbé vált.”

„Problémának látom, hogy a kutatók nagy része nem látja át az adatok mindenki számára átlátható strukturálásának fontosságát.”

„Hasznosak voltak a konzultációk, személyesen nekem sokat segített, hogy a teljes projekt több szakaszra volt lebontva az adatrepozitálási folyamat struktúrájának megfelelően. Az egyes részfeladatokhoz tartozó visszajelzések biztos pontot jelentettek, a megosztott példákat, az útmutatásokat tartalmazó szöveges fájlokat nagymértékben fel tudtam használni, személyre szabni a saját, reponitálendő adathalmazra.”

„Személyes tapasztalatból kiindulva a kutatók körében még nem elég fontos szempont, hogy eredményeik egy FAIR-adathalmaz részét képezzék”

„A konzultációk során sikerült megismerni az ún. FAIR alapelveket, amelyeknek egy részét már eddig is használtuk a publikálás során, valamint a CONCORDA adatbázist. A megismert adatbázis jól átgondolt, viszonylag könnyen használható. Hasznosnak találtam egy mappastruktúra kialakítását is, amelyet további publikációk adatainak feltöltésénél is remélhetőleg jól lehet majd használni.”

„Fontos lenne a folyamatos kommunikáció a kutatók és az adatgazdászok között, mert így a nemzetközi trendeknek megfelelően alakulhatna, fejlődhetne a tárolási formátumok fajtája konverziója”

Adatgazdász-hálózat, a jövő záloga

Adatgazdász-hálózat, a jövő záloga

Adatgazdász-közösség

- TK közösség → HRDA pilot projekt → ARP igényfelmérés interjúalanyai → HUN-REN intézményi kapcsolattartó-hálózat → ARP Nagykövet Program I. + első HUN-REN adatgazdász (Wigner FK) + Wigner minipilot → ARP Nagykövet Program II. →→→ HUN-REN adatgazdász-hálózat

Az adatgazdász, adatgazdász-hálózat igénye

- Legfrissebb adatkezelési ismeretek birtoklása – nemzetközi trendek, jogyakorlatok, szabályozások, szervezetek
- Intézményi ajánlások, szabályozások kidolgozása – kutatástámogatás
- Kutatók napi szintű támogatása – kapcsolat, tanácsadás, tudásátadás, gyakorlati kutatástámogatás
- Hálózatba szerveződés – tapasztalatcsere, kapcsolattartás, közös ajánlások
- Kutatóközösség összefogása, hídszerep – kutatók ismerete, tudásáramlás segítése intézményeken belül és között

Köszönjük a figyelmet!

Elérhetőségeink:

egyed-gergely.julia@tk.hu

farkas.henrietta@wigner.hun-ren.hu